

FRANSA'DA SİYASAL PARTİLER VE PARTİ SİSTEMLERİ

Yrd. Doç. Dr. Ender Ethem ATAY

1958'DEN BU YANA FRANSIZ SİYASAL PARTİLER SİSTEMİNİN GELİŞİMİ

XIX. yüzyıl boyunca siyasal partiler Fransız siyaset sahnesinde bulunmamaktaydı. Sürekli ve merkezleşmiş organizasyonların ortaya çıkması için XIX. yüzyılın başını beklemek gerekir. Bu tür bir geçikme sorun oluşturmaktadır. Oysa ki, genel oy 1848'de Cumhuriyetçi Parlamento ise 1875 yılında kurulmuştu¹.

Siyasal partilerin ilk kez 1958 Anayasası'yla rolü tanınmış ve siyasal partilere ilişkin hürriyetin güvence altına alınmış olmasına rağmen², etkileri daha önceki cumhuriyetlere oranla azalmıştır. General de Gaulle'ün doktrininin kuşkuya yer vermeyen konularından biri siyasal partiler rejimini, grupların biraraya gelmeleri ve bunun kurallarını açıklamak ve devleti en az bir şekilde Yürütmenin hükümranlığına tâbi kılacak kurumların yasaklanmasından ibarettir. Gerçekten de partiler farklı birikim zenginlikleriyle varlıkları korudular ve yeni kurallara kendilerini adapte etmeyi başardılar. Böylece V. Cumhuriyet partileri yok etmemiştir. Aksine 1958 Anayasası partilerin değişimlerine ve modernleşmelerine katkıda bulunmuşdur. Partiler meclisleri

* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

¹ AVRIL Pierre: *Essai sur les partis*, Paris 1986, sh. 181. Fransız siyasal partilerinin tarihi için bkn. AVRIL Pierre: *age.*, sh. 182-200; BORELLA François: *Les partis politiques dans la France d'aujourd'hui*, 2ème édition, Editions du Seuil, Paris 1974; BORELLA François: *Les partis politiques en Europe*, Editions du Seuil, Paris 1984, sh. 107 vd.; COLLIARD Jean-Claude: «Le système de partis ou la Constitution politique de la Vème République», RDP, *Les 49 ans de la Cinquième République*, numéro spécial 1998, sh. 1611-1624; LAVROFF Dmitri-Georges: *Le système politique français la Vème République*, 2ème édition, Dalloz, Paris 1979, sh. 85 vd.

² Anayasanın 4. maddesine göre; «Siyasal parti ve topluluklar oy vermenin tecellisine katılırlar. Serbestçe oluşur ve faaliyette bulunurlar: Ulusal egemenlik ve demokrasi ilkelerine saygı göstermek zorundadırlar.»

oluşturmaktadır, seçim kampanyalarını gerçekleştirmektedirler ve bir başkan adayı, ulusal boyuttaki oluşumların desteği olmaksızın seçilememektedir. Bizzat Gaullisme dahi bir parti şeklinde somutlaşmıştır. Kısmen kaybolan husus, parlamenter gruplar arasındaki bakanlıkların ve hükümetin görüşülerek paylaşılmasıdır. Fransa'daki siyasal partilerin genel niteliği kuşkuyla yer vermeyen bir çok partili rejimin (*multipartisme*) olmasıyla ifade edilmektedir³.

1958 yılından bu yana dört büyük siyasal olay Fransız siyasal partiler sisteminin yeniden şekillenmesine, yani Fransız siyasal hayatında sayıları hesaba katılan ve parlamentoda ve seçimlerde ağırlıkları hissedilen siyasal partiler sisteminin oluşumuna katkıda bulunmuştur:

- Partiler üzerinde yeni anayasal zorlamalarıyla birlikte V. Cumhuriyet'in zuhuru ve kök salarak süreklilik kazanması,

- Sol ile sağ arasında iktidarın el değiştirmesi: 1981 yılında sağın yirmi yıllık siyasal hegemonyasından sonra 1986 ve 1988 yıllarında solun iktidara ulaşması ve aynı şekilde Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde solun 14 yıllık bu makamı elinde bulundurmasına hali hazırdaki Cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından seçimle son verilmesi,

- Fransız Komünist Partisi'nin çöküşü,

- 1983-1984 yıllarında aşırı sağcı Ulusal Cephe (*Front national*) daha sonra 1989-1992'de Çevrecilerin yani Yeşiller'in (*Ecologistes*) siyaset sahnesinde yer almaları.

Bununla birlikte, ilk derecede önemi haiz bu dört büyük olay genel oya bağımlılığın gerçekleştirildiği ve siyasal partilerin siyasal arenada görünmeye başladıkları andan bu yana izleri gözlemlenen dört, beş veya altı partiden oluşmuş çok partili bir sistemin altında Fransa'nın kesintiye uğramadan yaşamasını ancak sağlayabilmiştir.

1958 yılında V. Cumhuriyet'in ortaya çıkmasıyla de Gaulle taraftarı partinin (Parti gaulliste) oy, sandalye ve fikir alanlarında süreklilik arz edecek ve kendisine siyasal güçlerin çoğunluğunun kendi avantajına yapılanması ve iktidarda kalmasına imkân tanıyacak egemen bir durum alacağına inanılıyordu. Söz konusu parti ancak 1962'den

³ SUR Serge: *Le système politique de la Vème République*, PUF, Que sais-je?, N°1928, 3ème édition, Paris 1987, sh. 42-47.

1974'e kadarki on yıllık bir dönemde 1969 yılına kadar de Gaulle, daha sonra 1969-1974 yılları arasında Pompidou başkanlığında baskın bir durumda bulunabilmiştir.

Valéry Giscard d'Estaing 1974 ile 1981 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı sırasında partisi olan Bağımsız Cumhuriyetçiler Partisi'ni (*Parti des Républicains indépendants*) büyük bir parti haline getirmeyi başaramadı, UDF ile ittifak kurdu ve nihayet bu partinin içinde 1978 yılında eriyip gitti.

Mayıs 1981'de François Mitterand'ın Cumhurbaşkanlığı seçilmesi ve başkanlık seçiminin izinde yasama organlarının seçimlerindeki zaferlerinden sonra sosyalistler de Gaulle taraftarının başarısızlığa uğradıkları yerde, başarıya ulaşmayı amaçladılar ve seçmenlerin %40'ını etrafında sürekli bir şekilde toplayabilme yeteneğini haiz egemen nitelikli bir parti kurdular. On yıllık bir süre boyunca aşağı yukarı amaçlarına ulaştılar. Dolayısıyla Fransızları bir araya toplamanın her zaman yeniden yapılması gerektiğini söyleyen de Gaulle bu anlamda haklıydı.

Ne var ki V. Cumhuriyet'in kuruluşlarının bir yandan Fransız çok partili siyasal sistemini farklı kartellerde yeniden gruplaşmaya itmiş ve diğer yandan da Fransız seçmenleri yararlı bir şekilde oy kullanmaya teşvik etmiştir. V. Cumhuriyet belki kronikleşmiş çok partili bir siyasal sistem mirasına konmuştur; ancak III. Cumhuriyet⁴ ve hatta IV. Cumhuriyet'in⁵ aksine günümüze kadar gelen ve Fransa'da kurmayı başardığı karşıt nitelikli kuruluşların altında yer alan bu çok partili sisteme hükümet istikrarı, iktidarda bulunma süresi ve demokratik değişimi oturtmayı başardı. V. Cumhuriyet'e özgün kurumsallaşmış ilkelerden en azından halihazırda özellikle sol çevrelerde tartışılan üçü, partileri birleşmeye veya ittifak yapmaya zorlamaktadır:

⁴ Bkn. BARTHELEMY Joseph: «La Constitution et le régime politique» in *La vie juridique des peuples, III.- France*, Librairie Delagrave, Paris 1933, sh. 1-37; BARTHELEMY Joseph: *Le Gouvernement de la France*, Payot, Paris 1939.

⁵ Bkn. COURTIER Paul: *La Quatrième République*, PUF, Que sais-je?, n°1613, Paris 1975; FAUVET Jacques: *La IVème République*, Fayard, Paris 1971.

1. Doğrudan doğruya genel oyla ve oyların mutlak çoğunluğuyla (kullanılan oyların yarısından fazlası) Cumhurbaşkanının seçimi⁶; yalnızca kendi oylarıyla kendilerinden birini seçtirebilmek için hiçbir parti yeterince güçlü değildir ve Cumhurbaşkanı seçilebileceklerin tamamı seçimi kazanabilmek için programı üzerinde etrafında bir koalisyonu oluşturabilecek yeteneği haiz olması gerekir. Böylece bir partiden çıkan Başkan, başkanlık çoğunluğunu oluşturan partiler arasında hakeme dönüşecektir.

2. Nisbi temsil sisteminin uygulandığı 1986 yılı hariç tutulursa V. Cumhuriyet Rejiminde bütün yasama organlarının seçimlerinde geçerli olan günümüze kadar yürürlükte bulunan iki turlu çoğunluk usulü⁷ (*Le scrutin majoritaire à deux tours*) Sosyalist Parti (PS), RPR ve ittifak yapan UDF'nin oluşturduğu büyük partilere oylara oranla bir çoğunluk ile (kullanılan oyların açık bir şekilde %50'den az) Millet Meclisi'ndeki sandalye sayısının mutlak çoğunluğuna (sandalye sayısının %50'sinden fazlası) ulaşmak veya yaklaştırmaya imkân tanır. Küçük partiler bundan dolayı bir büyük partiye yardım etmek için veya en azından siyasal olarak marjinalize olmaya yaramak için bir büyük partiyle ittifak etmeye karşı gelirler.

3. Millet Meclisi önünde hükümetin sorumluluğunu söz konusu ettiren (Anayasa madde 49) ve Cumhurbaşkanına tanınmış olan Meclisi feshetme yetkisine (Anayasa madde 12) ilişkin anayasal ilkeler, çoğunluğu elinde bulunduran partilerle parlamentodaki muhalefet partileri arasında farklılığı güvence altına alır ve hükümet çoğunluğunun parlamenter gruplarını böylece maksimum bir uyumluluğa ve mümkün olduğu ölçüde disiplinli olmaya zorlar. 1956 yılında IV. Cumhuriyet'in yasama organlarına ilişkin son seçimleri sırasında Fransa'da sadece bir parti özellikle sistem karşıtı olan Komünist Partisi kullanılan oyların

⁶ Fransız Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin mevzuat hakkında bkn. **Code électoral**, Annotation de jurisprudence et bibliographie par Bernard MALIGNER, 7ème édition, Dalloz, Paris 1995, sh. 537-576.

⁷ Fransa'da uygulanan seçime ilişkin mevzuat hakkında bkn. **Code électoral**, age. Ayrıca Fransız seçim sistemi hakkında genel bilgiler için bkn. **Les modes de scrutin en France**, Ministère des Affaires Etrangères Direction de la Presse, de l'Information et de la Communication, Paris Janvier 1993.

%20'den fazlasını ve diğer beş küçük parti ise oyların %11'i ile %15' arasındaki bir oranını elde etmiştir:

- Sosyalist Parti SFIO, bağımsızların ulusal merkezinin ılımlıları ve radikaller %15 civarında;

- Poujadiste aşırı sağcılar %12,5;

- Hristiyan Demokrat Parti MRP %11.

Günümüzde belli ölçüde çok partili sisteme bir dönüşün olmasına rağmen Fransa'da aşağıdaki tablo mevcuttur:

- %20'lik çitanın üstünde veya buna yaklaşan üç büyük siyasal parti vardır. Bunlar; Sosyalist Parti, Gaulliste parti olan RPR ve Giscardien'in konfederasyonunu oluşturan UDF. Bu partilerin tamamı hükümet olma eğilimindedir.

- Seçimlerde %10 ile %15 arasında karşıt nitelikli oyları toparlamış olan iki guba bölünmüş olan Çevreciler (*Les Ecologistes divisés en deux familles*), Ulusal Cephe (*Le Front national*) ve Komünist Partisi'nden oluşan üç küçük parti.

**HÜKÜMET OLMA YETENEDİNİ HAİZ ÜÇ BÜYÜK
PARTİYLE
BUNLARIN MÜTTEFİKLERİ
SOSYALİST PARTİ (*LE PARTİ SOCIALIST 'PS'*)**

- 11-13 Haziran 1971 sosyalistlerin birleştirilmesi kongresinde kurulmuştur.
- Geçmiş seçimlerde kullanılan oyların oranına göre seçimlerdeki gücü aşağıdaki gibidir:
  - 1988 Cumhurbaşkanlığı seçimi: François Mitterrand ilk turda %34,1 ikinci turda %54 oyla yeniden Cumhurbaşkanı seçilmiştir.
  - 1988 yasama meclisleri seçiminde: ilk turda %34,7 ile 258 milletvekili artı 17 ittifak dolayısıyla elde edilen milletvekilliği (*apparenté*) ile Meclis sandalye sayısının %48. Senatoda 66 senatörle Senato'nun sandalye sayısının %20,5.
  - Avrupa Parlamentosu'nun 1989 seçimlerinde %23,5 oy alarak 22 milletvekilliği elde etmiştir. Bu sandalye sayısı adı geçen parlamentoda Fransa'ya tanınmış olan sandalye sayısının %27'ni oluşturmaktadır.
  - 1989 Yerel seçimlerinde komünlerin tamamındaki seçimin ilk turunda %10,62, 9000'den fazla nüfusu olan yerleşim yerlerinde kullanılan oyların %30,5 ve nüfusu 30000'in üzerinde olan 217 belediye başkanlığından 79'nu elde ederek %36,4 oy elde etmiştir.
  - 1989 Kantonal seçimlerinde %19 oyla 309 temsilcilik almıştır. Bu da toplam sandalye sayısının %15,9'na karşı gelmektedir.
  - 1992 Bölgesel nitelikli seçimde %18,3'lük oyla 326 temsilcilik almıştır. Bu da toplam sandalye sayısının %18,9 anlamına gelmektedir. Ayrıca 26 bölge başkanlığından (*président de région*) ikisini elde etmiştir.
  - Açıklanan üye sayısı yıllar itibariyle; 1970 yılında 80000, 1982 yılında 213584, 1989 yılında 204172 ve 1991 yılında 155000'dür.

SOSYALİST PARTİ'NİN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ (1971-1981)

11-13 Haziran 1971 tarihinde EpinaysurSeine'de, Jean Jaurès ve Jules Guesde'in yüzyılın başındaki, Léon Blum'un iki savaş arasındaki ve Guy Mollet'in İkinci Dünya Savaşı'nın akabindeki eski Sosyalist Parti'sinin yani Uluslararası İşçiler Fransız Seksiyonu'nun (*SFIO Section Française de l'internationale Ouvrière*) küllerinden doğmuştur. SFIO, solda yer alan Komünist Parti'nin marksist, devrimci ve bir işçi söyleminde aynı doğrultuda bir parti olarak varolmayı ileri sürmesi ve zaman içinde sağla üzerinde anlaştıkları kominizm ve gaullisme karşı savaş etmeye ilişkin anlaşmasıyla ölmüştür. Buna karşılık François Mitterrand bu akımı 1972'den itibaren Komünist Parti ile Sosyalist Parti'nin ayrıldığı ve General de Gaulle tarafından V. Cumhuriyet ile kurulan siyasal düzenin yeni ilkelerine Sosyalist Partiyi uyumlu hale getirerek Komünist Partisi ile bu akımı bir araya getirmeye girişecektir. Mitterrandcı sosyalizm bundan dolayı solcu olmuştur. Ancak liberal ve hümanist (insan haklarını savunmak), sosyal ama demokratik devletin, yoksa toplulukların devrimci gücüne değil üzerine kurulmuştur. Mitterrandist oyun denilebilir ki, vazgeçilmez bir Cumhurbaşkanlığı adaylığı, az çok birleşmiş bir sol, değişebilen ideolojinin bir projesi, kesinlikle sosyalist ancak özellikle zorunlu olarak mitterrandist bir parti ile kendini gösterir. François Mitterrand'ın taktiğinin üstünlüğü MayısHaziran 1981'deki zaferindedir: 1969 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Gaston Defferre'nin güçlkle %5'lik bir oy toplayabilmesine karşılık François Mitterrand ilk turda %26, ikinci turdada Valéry Giscard d'Estaing'i %52'lik bir oy toplayarak yenmeyi başarmıştır. Aynı izde Sosyalist Parti on yıl sonra bu yolu tutarak %36'lık bir oyla (Komünist Parti %16'lık oy almıştır) yasama organı seçimlerinde birinci parti olmuş ve Millet Meclisi'nde sandalye sayısının mutlak çoğunluğunu kazanmıştır.

SOSYALİST PARTİ'NİN İKTİDAR DENEYİMİ

1981 yılında Sosyalist Parti radikal nitelikli bir sosyal ve siyasal kopukluk mantalitesi ve oldukça solcu bir programla iktidara geldi. Temel ilkelerinin bildirgesi söz konusu partiyi antikapitalist bir sınıf partisi yapmıştır. Fransızların çoğunluğunu oluşturan çalışanların

örgütlenmesi demokratik olarak kapitalizmle bozuşmaya ve bu yolla toplumda mübadele ve üretim araçlarını sınıflar için ve son analizde iktidarın esas temelini yeniden oluşturarak sömürüyü ortadan kaldırmaya müsaade edecektir. Sosyalistler bu anlamda hayatın değiştirilmesinden, bir sınıf cephesinin kurulmasından ve inkitayı kapitalizmle yükümlülük altına almaktan bahsetmektedirler. 1981 yılındaki başkanlık ve parlamento seçimlerinde elde ettikleri zaferi solcu halkın şatodaki insanlara karşı ve 1789 devrim geleneği içinde eski rejimin halkının ortadan kaldırılması gibi görmekteyiz.

En merkezdeki sosyalist seçmen bölümünün beklentilerinin aksine ve sağın endişelerini doğrularak François Mitterrand'ın 110 önerisinin neredeyse tamamı uygulanmaya konulmuştur: asgari ücrette ve sosyal hizmetlerde önemli bir artış; emeklilik yaşının 65 yerine 60 olarak tesbiti; ücrette indirimle gidilmeksizin haftalık çalışma saatini 40'dan 39 saate indirmek; ücretli beşinci hafta tatili; işletmelerde çalışanların haklarında yayılmanın sağlanması; 39 banka ile 9 büyük endüstri grubunun millileştirilmesi; büyük servetler üzerinden vergi alınması; bölge departman ve komünler lehine ademi merkeziyetçi (desantralizasyon) yasalar; ölüm cezasının kaldırılması. Esas olarak 1984 yılında yapılan büyük gösteri dalgası sonrasında vazgeçilen büyük ölçüde katolik nitelikli özel eğitimin milli eğitim içinde entegrasyonu ve yerel seçimlerde vatandaşlığa alınmamış göçmenlere oy kullanma hakkının yayılması ancak eksik bırakılacaktır.

Ancak sosyal ve ekonomik krize karşı sosyalistlerin reçeteleri talep yoluyla keyneziyen bir atılım, devlet bütçesi ve ulusal bankaların desteğiyle millileştirilen endüstriler tarafından Fransız endüstrisinin yeniden yapılanması iktidar deneyimine karşı direnemedi. 1982'den itibaren rekabetçi desenflasyonun liberal çözümlerinin kabulüne (sıkı politikalara), yoğun ekonomik nitelikli işten çıkarmalar pahasına işletmelerin modernizasyonu, işletmelerin, değişimin, fiyatların ve mübadelenin Avrupa Topluluğu çerçevesinde serbest bırakılmasına sosyalistler karşı olmuşlardır.

SOSYALİST PARTİ'NİN 2000 YILI PROJESİ

1990 yılının Ocak ayından itibaren Sosyalist Parti devrimci ve antikapitalist sosyalizmle bozularak yeni bir ilkeler bildirgesine dayanmıştır. Parti kendisini artık bir sınıf partisi olarak değil, bir araya gelmeye ilişkin yani birleştirici bir parti gibi tanımlamıştır. Siyasal ve sosyal kopukluğu övmek yerine reformizmi uygulamıştır.

1991 yılının Aralık ayında Paris'teki olağanüstü kongresinde katılanların %81,3'lük olumlu oylarıyla «Fransa ve sosyalizm için yeni ufuklar» 2000 yılı için proje olarak kabul edildi. Kuşkusuz solu değiştirmekten daha çok toplumu değiştiren iktidarın sürekli uygulamasının tamamen tanınması adı geçen projenin içerisinde gündeme getirilmiştir. Sosyalist Parti için üçlü bir meydan okumanın ortaya çıkması söz konusudur:

- Karmaşık bir dünyanın içinde en iyi reformların yukarıda karara bağlanılabileceğinin bilinmesi gerekir ve farklı fikirleri birbiriyle karşı karşıya getirme yerine uzlaştırmanın öğrenilmesi yerinde olur.

- Depolitize olmuş bir toplumun karşı koyması solun yersiz hiyerarşileri izleyerek ve lütufları bireysel olduğu kadar kolektif de olan bir heyecanının gelişiminin somutlaştırılmasıyla aşabilir.

- Karşıt olan ve dışlananlar üzerinde toplânilan önceden değerlendirebilecek bir toplumdaki yeni bir hümanizm arayışı karşı koyması.

Öğretinin değişiminin bu girişimi içinde sosyalist yöneticiler temellerinden sarsılmış geleneksel bir solcu kültürün (özellikle kominizmin yıkılması yoluyla) yeniden gündeme gelmesi Sosyalist Parti ve üyeleri için kimlik kaybının sebebi ve yönetiminde yok olan biraraya gelmeden hükümetin basit bir kültürü gibi yorumlamayan bir engellemeye girişmişlerdir. Sosyalist Parti'nin üç önemli esası olan millileştirme, kendi kendini yönetim (otojestiyon *autogestion*) ve plânlamanın yerini özel ve kamu sektörlerinin tamamlanması, işletme içinde uygun düşme ve sözleşmeye bağımlı kılmadan oluşan yeni bir üçlü esas almıştır. Kapitalizime olan ilişki artık düşmancıl değildir, sadece basit bir eleştiridir: «kapitalizm bizim teorik ufkumuzu sınırlamaktadır ... analiz ve eleştiri kapatışemizi sınırlamaması gerekir.» Eski sosyalizm bir «çalışma medeniyeti» üzerine kurulmuştur, yenisi ise

özgür zamanın kapitalizmi olacaktır. Sosyalistler öncelikle kurbanlara doğru dönmüşlerdir, bundan böyle daha çok kadrolu memurlar ve teknisyenler, kamu sektöründe ortalama ücretle çalışanlar, nitelikli işçiler ve ücretlilerin topluluğu gibi doğal seçmenlerini Ulusal Cephe için basit bir tehlike oluşturan modernizasyonun yapılmasını unutmaksızın daha çok ilgilenmektedir. Eşitsizliğin vurgulanmasının yoğun ve genel bir olgu olmadığı ancak toplumsal sınıfın iki aşırı uçunda kuvvetli bir şekilde yoğunlaşan, olduğu ölçüde sosyalizm en elverişsiz durumda bulunan %20'lik gruba etkin olarak yardım etmek amacıyla %5'lik çok büyük rahatlık içinde olanlar üzerinden vergi çıkarıp almak zorundadır. Sosyalizm ne eşitlikçi ne de özel mülkiyet düşmanlığı yaparak yeniden dağıtıcı olacaktır.

2000 yılının perspektifi için hazırlanmış olan bu proje 1992 yılının Temmuz ayında gelecek seçimler için özellikle ekoloji (hayatın kalitesine ilişkin sorunlar) ve Avrupa Birliği üzerinde vurguda bulunan bir yasama sözleşmesi içinde Bordeaux'daki olağanüstü toplantıda sonuçlandırılmıştır.

SOSYALİST PARTİ'NİN İÇİNDE AKIMLARIN YENİDEN OLUŞTURULMASI

Eğilim veya akımlar, bir iç demokrasinin işareti olarak rekabet içinde görülen Sosyalist Parti'nin işleminin merkezindedirler. Mahalli derecede, federal yürütme konseyi (departmantal karar organı) federal kongre tarafından akımların oranına göre seçilirler. Ulusal seviyede aynı şekilde başkanlık komitesi (partinin gerçek parlamenterleri) her kongrede taraftarlarının %5'den daha fazla oyu toparlayan farklı akımların önergeleri tarafından elde edilen oransal sonuçlara göre tespit edilir.

Haziran 1971 Epinau, Nisan 1987 Lille Kongrelerinde Sosyalist Parti, Mitterrandcı Akımı ve halefleri tarafından yönetilmiştir. Nisan 1969 Metz Kongresi hariç Defferre, Mauray ve Epinau Kongresi sonrası Poperen'in Akımları neredeyse sürekli bir tarzda Mitterrand taraftarlarıyla ittifakta bulunmuşlardır. Buna karşılık Chevènement ve Rocard Akımları alternatif çoğunluğu oluşturmuştur. Bu akımların ideolojik düşmanlığı bunları partinin çoğunluğu içinde bir arada bulunmadan kongre öncesi genel nitelikli sentezler tarafından işaret

edilen tekçi periyodların hariçinde (Eylül 1981 Valence; Nisan 1987 Lille) engellemiştir.

François Mitterrand'ın halefinin perspektifi özellikle Michel Rocard, Laurent Fabius (her ikisinde eski başbakanlardandır) ve Jacques Delors (Avrupa Komisyonu eski Başkanı) gibi sosyalist yöneticilerin başkanlığa ilişkin isteklerinin mevcut akımların yeniden oluşumuna itmiştir. İlk defa 1518 Mart 1990 tarihinde Rennes Kongresinde Mitterrand'ın Akımı parçalandı ve hiçbir çoğunluk oluşturulamadı. Çoğunluğun aksi olarak devam etmek için ne merkezçilerin ne de komünistlerin bağımlılığı altında kalmadan strateji ve projesiyle Fabius'un Akımı partiyi modernleştirmek, yenilemek ve dinamikleştirmeyi istemektedir. Bu akım özellikle Sosyalist Parti için oyunun yeni taşıyıcısı gibi avrupacılık ve çevreçilere (ekolojistler) güvenmektedirler. Jospin'in Akımı partinin yönetimindeki eğilimleri dengelemek için militarizmin bir dönüşünü övmektedir. Hükümet ve başkanın iktidarına karşı partinin rolünün yeniden teyid edilmesini sosyalistler yapmıştır. Uzunca bir süre partinin içinde ikinci derecede önem taşıyarak (marjinal) bulunan Rocard Akımı günümüzde 2000 yılı projesi tarafından açıklanan yönde tutumunu nihayet değiştirmeye ikna olmuştur. Siyasal gerçekçilik, gerçeği konuşmak, pragmatizm, merkeziyetçilik bu akım taraftarları için özgür bir sosyalizmin gelişmesi ve toplumsal nitelikli gerçek reformların şartını oluşturur. Nihayet eski CERES, Sosyalist ve Cumhuriyetçi JeanPierre Chevènement'in Akımı Körfez Savaşı'nda ve daha sonra Avrupa Birliği hakkındaki antlaşmayla şefinin azınlıktaki ikili bir muhalefetiyle kırılğan hale gelmiştir. Bu akım ulusal bağımsızlık savunması içinde de Gaulle taraftarı, devletçi ve laik solun bir Fransa'sının Cumhuriyetçi kimliğine modern bir içerik vermeyi düşünmektedir.

1992 yılının Mayıs ayında Ulusal Kongre tarafından yapılan statülerin bir değişikliği ile bundan böyle birinci sekreterin doğrudan seçtirilmesine karar verme sınırlandırılmıştır.

Ocak 1992'de bir uzlaşma Sosyalist Parti'nin başında bulunan esas akımlar arasında gerçekleşmiştir. Michel Rocard kamuoyunda gelecek başkanlık seçimimde aday olarak tanındı. Laurent Fabius istifa eden Pierre Mouroy'un yerini parti genel sekreteri olarak almıştır. Bu uzlaşma daha sonra 2 Nisan 1992 tarihinde Mitterrand ve Fabius taraftarı

Pierre Bérégovoy'un Başbakan olarak atanmasına ve Sosyalist Parti etrafında kenetlenmiş bir hükümetin oluşturulması için atanmasıyla kuvvetlendirilmiştir. Adı geçen şahıs adının bir yolsuzluk söylentisine karışması üzerine intihar etmiştir. Mitterrand sonrası Cumhurbaşkanlığı için Sosyalist Parti Jospin'i aday göstermiş ancak Jospin cumhurbaşkanı seçilememiş ve fakat daha sonra yapılan parlamento seçimlerinde Sosyalist Parti'nin başarılı sonuç alması üzerine Başbakan olarak atanmış ve halen bu görevine devam etmektedir.

SOSYALİST PARTİ'NİN MÜTTEFİKLERİ

V. Cumhuriyet çerçevesinde iki tür ittifak olmaktadır: Yasama organı seçim çevrelerini paylaşımı veya başkanlık seçiminde ortak bir adaya destek vermek için birinci tur oylamada anlaşmalar yakın müttefikler (*les proches alliés*) arasında mümkün olmaktadır ve genellikle gerçekleştirilmektedir. İkinci turda feragat etmeye ilişkin seçim uzlaşmaları hatta hükümet anlaşmaları (ortak program) yoluyla seçim, parlamento veya hükümet koalisyonlarını aralarında yapabilmeleri için şans oluşturmaya düzenlemeyle, değerlendirmeye devamı sağlayan karşıt kamplar arasında yapılan ittifaklar ikinci tür ittifakları oluşturur. Burada birinci ihtimal söz konusu olmaktadır.

SOLCU RADİKALLER AKIMI

(*LE MOUVEMENT DES RADICAUX DE GAUCHE 'MRG'*)

1972 yılında sağla ittifak yapmayı reddeden sosyalist radikaller ve Cumhuriyetçi Radikal Parti'nin çatlağından doğmuştur. O tarihten bu yana MRG Sosyalist Parti'nin bir uydusu gibidir. MRG'nin tek başına seçmenin önüne çıkması halinde gerçek nitelikte siyasal bir özerkliği MRG için sağlayacak oranda yeterince oy alamamaktadır: 1981 başkanlık seçimlerinde Michel Crépeau için kullanılan oyların %2,2; 1984 Avrupa Parlamentosu için yapılan seçimde Michel Doubin (MRG), Brice Lalonde (çevreci) ve Olivier Stirn (merkezci) tarafından yürütülen radikal çevreciler birleşmesinin listesi için ancak %3,3 oy almıştır. 1986 yasama seçimlerinde seçmenlerin otomotikleşen kararsızlıkları nisbi temsil sistemine rağmen başarısız olmuştur. Başarılı olduğu seçim bölgelerinde sosyalist adaylarla görüşme yapılmamış olması Millet

Meclisi'nde seçilmiş temsilcilerini (1978 yılında 10 milletvekili; 1981'de 13; 1986'da 7 ve 1988'de 10) bulundurmaya gerekli kılmıştır.

Madem ki solda Robert Fabre ile Eylül 1977 tarihinde Komünistlerle ittifakı bozan ilklerdir; MRG ekonominin modernizasyonunun ritminin artırılması zorunlu sosyal ve mali kesintilerin hızının azaltılması, %49 yüksekliğinde kamu işletmelerinin yeniden özel sektöre bırakılması, Avrupa'nın siyasal oluşumunun hızlandırılması överek merkeze doğru başkanlığın çoğunluğunun açılımına itimiştir. 1988 yılında Elysée'ye yeniden seçilmesinin akabinde François Mitterrand'ın girişimiyle açılımın gelmesi anında, MRG bununla birlikte belirtilen hususları gerçekleştirebilmek için çok zayıf kalmıştır. MRG radikallerin ve onunda ötesinde ilerici demokratların dağınık büyük ailesinin federatif yapıcısı olmak istemektedir. Bunu zorla gerçekleştiremez. Demokratların derneğinde bir araya gelen, muhalefetin merkezindeki ittifaklar gerçekten büyük başarıya ulaşamaksızın başkanlığın çoğunluğunda yarışmıştır. Merkez solu parlamenter bir grup olarak bir araya toplamayı oluşturmak için Sosyalist Parti üzerinde etkisini güçlendirmek amacıyla dönemin MRG'nin başkanı Emille Zuccarelli ve Birleşik Fransa'nın (*France Unie*) hayata geçiricisi JeanPierre Soisson'un Akımları başarısızlığa uğradı kısmen MRG'in içindeki direnişçilerden dolayı. Sosyalistler bundan böyle seçimlerde kapasitelerini kanıtlamış olan ve sosyalistlerin ihtiyacı olan yardım güçleri olan çevrecilerin etrafında destek aramaktadır.

BİRLEŞİK FRANSA (FRANCE UNIE)

François Mitterrand Birleşik Fransa ve siyasal açıklık başlığı altında 1988 başkanlık seçim kampanyasını gerçekleştirmiştir. Parlamento seçimlerinden sonra 28 Haziran 1988'de kurulan Rocard Hükümeti muhalefette olan UDF'den gelen 5 bakanıda içermektedir. Sosyalistler sağa doğru bu genişlemeden endişe duyması Cumhurbaşkanına 14 Temmuzda solun kendini inkar edecek bir yol tutmaması gerektiği güvencesini vermiştir.

Başkanlık çoğunluğuna ittifak eden merkezçiler ilk olarak bir demokratlar derneğinde Michel Duraför'un başkanlığı altında daha sonra Mayıs 1990'da açıklanan Birleşik Fransa'nın içinde Jacques Pelletier tarafından ve JeanPierre Soisson ve MRG ile örgütlendiler. Birleşik Fransa (JeanPierre Soisson), demokratlar derneği (Jacques Pelletier) ve Paylaşım ve performans klübü 10.10.1992 tarihinde hristiyan demokrat ve laik hümanist kavşağında kurulmuş olan MDR'in doğumu için daha sora birleşmişlerdir.

CUMHURİYET İÇİN BİRLİK**(LE RASSEMBLEMENT POUR LA REPUBLIQUE 'RPR')**

- Cumhuriyet için Demokratlar Birliği'nin (*Union des Démocrates pour la République (UDR)*) feshi üzerine kurulmuştur.

- Seçimlerdeki gücü:

- 1988 Başkanlık seçimlerinde Jacques Chirac ilk turda François Mitterrand'a karşı %19,94; ikinci turda ise %46 oy almıştır ve François Mitterrand tekrar bu seçimde Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

- 1988 Parlamento seçimlerinde Millet Meclisi için ilk turdaki oyların %19,2'ni alarak 129 milletvekili çıkarmıştır. Ayrıca ülke genelindeki bakiyeden dolayıda üç milletvekilliği elde etmiştir. Senato'da ise %29'luk oy oranıyla 90 sandalye elde etmiştir.

- 1989 yılı Avrupa Parlamentosu seçimlerinde GisgardJuppé ittifakıyla UDFRPR birleşik listesiyle %28,8'lik oy oranıyla 12 milletvekilliği kazanmıştır. Bu milletvekili sayısı Avrupa Parlamentosu'ndaki Fransa'nın kontenjanının %15'ine tekabül etmektedir.

- 1989 Belediye seçimlerinde 9000'den daha fazla nüfusu olan yerleşim yerlerinde RPR'in yönetimindeki listeler için %20,4 oy almıştır. 30000'in üzerindeki 217 belediye başkanlığından %18,4 oy oranıyla 40 belediye başkanlığı elde etmiştir.

- 1992 Kantonal seçimlerinde %14,6 oy ile 446 temsilcilik kazanmıştır ki, bu da toplam sandalye sayısının %24'ü anlamına gelmektedir. 795 Genel Meclis üyeliği elde etmiştir. 99 üzerinden 25 Genel Meclis Başkanlığı kazanmıştır.

- 1992 Yerel seçimlerinde RPRUDF (UPR) ortak birlik seçim listesi %33 oy oranıyla 26 üzerinden 8 başkanlık elde etmiştir. %16,5'lik oyla 310 bölgesel temsilcilik kazanmıştır.

DE GAULLECÜ MİRAS

RPR'e yeni katılan üyelere dağıtılan buroşürlerde belirtildiği gibi «de Gaulle'süz birleşme mevcut değildir» ifadesi RPR için doğrusal bir soy zinciri anlamına gelmektedir. Gerçekten de RPR, V. Cumhuriyet'in kurumlarını değiştirmek ve iktidara tekrar gelmek için Nisan 1947'de General de Gaulle tarafından kurulan son siyasal akımın yeniden vücut bulmasıdır. Siyasette hergün aktif ve canlı olarak bulunan General de Gaulle'ün arkadaşlarının büyük bir çoğunluğu RPR'in üyesidir.

Siyasal düşünce ve aksiyon yöntemi olmasından dolayı de Gaullisme hakkında RPR üç temel ilkeyi savunmaktadır:

- Bir sosyal gelişme politikası içinden bireyin dünyasına bireyi yerleştirme iradesine dayanan bir felsefe, herkesin hürriyetine ve onuruna saygı, insan hakları ve halkların özgürlüklerine kavuşması lehine yükümlülükle ifade edilen bir hümanizm,

- Fransa'nın Avrupa'da ve Dünyada büyük bir rol oynama yeteneğine sahip olmasından dolayı, kendi içine kapanmaksızın Fransız kimliğini savunan bir iradenin ve ulusal bağımsızlık ile belirli bir Fransa ülküsü,

- Güçlü ve iradeci bir Devlet kavramı; ne her yerde mevcut ne de mutlak bir güce sahip olan, ancak esas olarak egemenliğinde birleşilen, meşruiyeti içinde gücünü sonuna kadar kullanan bir Devlet.

De Gaulliste geleneğin içinde bu ilkeleri gerçekleştirmek için RPR sorumluları ve taraftarlarının arkadaşlığına, gerektiğinde doğrudan halka başvurarak Fransızları bir araya toplamaya, ulusal dayanışmayı zenginleştiren ve bireysel sorumluluğun gelişmesini teşvik eden katılımcılığa (işletmede, üniversitede, ilde, bölgede, ülkede) dayanmaktadır.

29 Kasım 1932, Paris doğumlu; Paris Siyasal Bilgiler Enstitüsü diplomalı ve 1959 Ulusal Yöneticilik Okulu (*Ecole national d'administration*) eski öğrencisi olan ve Birliğin kuruca başkanı olan Fransa'nın mevcut Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, siyasal olarak Georges Pompidou'nun ekolünde Georges Pompidou'nun General de Gaulle'nin Başbakanı olduğu dönemde yetişmiştir. Jacques Chirac 1967'den bu yana Corrèze Milletvekili ve 1977'den bu yana da Paris Belediye Başkanı olma gibi ikili bir siyasal kökleşmiş durumdan

yararlanmıştır. Aynı şekilde farklı tarihlerde devlet mekanizmasında başbakanlık makamı dahil olmak üzere bir çok makamda bulunmanın büyük tecrübesine de sahiptir.

De Gaullecü Akım Valéry Giscard d'Estaing ve ılımlı ve merkezci taraftarlarının düzenli bir süreç içinde iktidardan ayağının kaydırılması sırasında; 1974-78 yılları arasında çöküş ve tereddütlerden kurtaran, seçim veya zorunluluk yoluyla Jacques Chirac şahsi üslubunu da eklemiştir. Sosyalist ve Komünistlerden oluşan sol birliği ittifakını esas rakip gibi görüp RPR'e katılarak Jacques Chirac saği birleştirme tutkusunu oldukça geniş bir tarzda sınırlamıştır. 1981 sonrasında Devletin daha az neoliberal optiği içinde ekonomik doktrinini güçlü bir şekilde liberalize etmiştir. Sonucu olarak da Avrupa'nın bir büyük entegrasyonuna doğru Birliği zorluklardan çıkarmıştır.

BİRLİĞİN AKIMLARI

Birliğin örgütlenmesi 1958 Anayasası'nın maddelerini iradi olarak RPR'in statülerini başka bir bağlama oturtuktan sonra; V. Cumhuriyet içinde gücün örgütlenmesini düşündürmektedir. Birliğin başkanı Cumhurbaşkanına, genel sekreteri başbakana, yürütme komisyonu hükümete, ulusal konseyi Millet Meclisine ve ulusal kurultay halka karşı gelmektedir. Her üç yıl için ulusal kurultay tarafından seçilen başkan kurultay tarafından onaylanan çizgiye uygun olarak Birliği yönetir. Genel sekreteri ve genel sekreterin önerisi üzerine yürütme komisyonunu oluşturacak ulusal sekreterleri atar. Genel Sekreter yaptığı atamayı başkana onaylattıran ulusal konsey önünde sorumludur. Birliğin yönlendirilmesi ve aktiviteleri konusundaki yıllık raporun oylanması sırasında Genel Sekreter, ulusal konseyi ve yürütme komisyonunu düşürebilir. Aynı şekilde illerin (departmanların) sekreterleri Genel Sekreter tarafından atanır ve bu atama il (departman) komiteleri tarafından onaylanır.

Geleneksel olarak Gaulliste Akım, lideri tarafından frenlenir. Liderin akıma karşı belli bir ölçüde sağlıklı bir otonomisi vardır. Fransızları birleştirmekle yükümlü olan lider ilke olarak kendi Birliğinin esiri olamaz, General de Gaulle ve Chirac'ta gözlemlendiği gibi RPR'in statülerinin dışında kabineye ve RPR'in dışında şahsi bir çevreye

sahiptirler. Liderin akım üzerindeki gücü ve karizması bununla beraber kesinlikle siyasal başarılarına ve yenilgilerine bağlıdır. 1988 yılında Chirac'ın Mitterrand karşısında başkanlık seçimindeki yenilgisi Birliğin yönetimine karşı bir itiraz imkânını böylece açmıştır. Bu itiraz bir çok evrede Chirac'ın lider pozisyonunu söz konusu etmeye ulaşmaksızın, ancak RPR içinde akımların varlığını hukuksallaştırıp, kurumsallaştıracak etkiye sahip olarak gelişmiştir. Bu karşıt akımın üç temel evresi 1989 yılında Avrupa Parlamentosu seçimi için, 1990'da Birliğin kurultayı sırasında ve 1992 tarihinde de Avrupa Birliği hakkındaki sözleşmenin onaylanması vesilesiyle kurulmuştur.

BİR ALTERNATİF GAULLİSTE İÇİN BİRLİK PROJESİ

26-27 Ekim 1991 tarihinde üyelerine yapılan büyük bir danışma sonrası Birliğin Paris Kongresi sırasında Birlik neredeyse oybirliğiyle gelecek yasama seçimleri öncesinde hükümetin bir ortak temel düşünce kabulü için UDF ile görüşmelere temel olmaya yaramak zorunda olan bir programı kabul etmiştir. Sosyalist bilançonun katı bir eleştirisi üzerine kurulmuş bir değişim projesi söz konusudur. On yıllık bir sosyalizm rejimi sonrasında Devlet krizde, toplum iflas etmiş ve Fransa'nın sırası aşağılara çekilmiştir. Fransızlarda düş kırıklığı ve kadere boyunu eğmeyi provoke eden ihtirassız muhafazakarlıktan sosyalist iktidara geçiş; "Gaulliste"leri «Fransa'yı tekrar harekete geçirmek» için alternatif bir gaulizmi ileri sürmeleri şeklinde anlaşılmalıdır. Özellikle Devletin reformunu (Fransız vatandaşlığına ilişkin yasal düzenlemelerin değiştirilmesi, yargı bağımsızlığının güvence altına alınması, mesleki formasyonun ve eğitimin desantralizasyonuna olduğu gibi çevreye verilen zararlara karşı, güvensizlik ile göçmenlere karşı mücadelenin artırılması), toplumun modernizasyonunu (sosyal yükümlülüklerin ve vergilerin azaltılması, özelleştirilmeye yeniden başlanması, ev kadınları için yeni bir statünün hazırlanması, emeklilerin ve bağımsız doktorların savunulması yoluyla), Fransa'nın dünyadaki yerini tekrar ısrarlı bir şekilde ileri sürmeyi (Brüksel bürokrasisine karşı bir uluslar ve vatandaşlar Avrupası'sını teşvik ederek, Avrupayı Doğu Avrupa ülkelerine doğru açarak ve Fransa'da profesyonel bir ordunun oluşturulmasını sağlayarak 'bilindiği gibi bu amaç Fransa'da günümüzde

gerçekleştirilmiş Fransız ordusu profesyonel orduya dönüştürülmüş ve mecburi askerlik hizmeti yasal olarak kaldırılmıştır) önermektedirler.

FRANSIZ DEMOKRASİSİ İÇİN BİRLİK (UNION POUR LA DEMOCRATIE FRANÇAİSE 'UDF')

- Mart 1978 yasama organları seçimlerinde ortak adaylar sunmak için Radikal Parti, Sosyal Demokratlar Merkezi (CDS) ve Cumhuriyetçi Parti'nin (PR) birliği tarafından 1 Şubat 1978 tarihinde kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing'in kitabının başlığı olan «Fransız Demokrasisi» kavramına yeniden sarılmışlardır.

- Seçimlerdeki gücü:

- 1988 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde %19,9 oy alan J. Chirac %16,5 oy alan R. Barre'yi geride bırakmıştır.

- 1988 Yasama Organları seçiminde birinci turda %18,5 oy ile 115 (UDF grubu 81 + Merkez Birliği grubu 34) ayrıca 15 ittifaktan dolayıda 15 milletvekilliği kazanmıştır ve sayı toplam sandalye sayısının %22,5'ine eşdeğerdedir. UDF Senato'da 133 senatorluk elde ederek Senato'nun %41'ine sahip olmuştur.

- 1989 Belediye seçimlerinde 9000'den fazla nüfusu olan yerleşim yerlerinde UDF'nin başkanlığındaki listeler %16,3 oy almışlardır. 30000'in üzerindeki nüfusu olan 217 yerleşim yerinden 44'ünün belediye başkanlığını kazanmıştır ki bunun oranı %20,2'dir.

- 1992 Kantonal seçimlerde oyların %14,8 ile 498 temsilçisi seçilmiştir, yani toplam sandalye sayısının %25,6'sına sahip olmuşlardır. 950 Genel Meclis Üyeliği ile toplam 99 olan Genel Meclis Başkanlıklarından 45'ini kazanmıştır.

- 1992 Yerel seçiminde RPRUDF Birliği'nin (UPF) listesi %33 oy almıştır. Toplam 26 üzerinden 13 başkanlığı UDF almış ve 312 temsilçi seçimden başarıyla çıkmıştır. Bu da sandalye sayısının %18'ini ifade eder.

BİRLİĞİ OLUŞTURANLAR

Örgütlenmelerine ilişkin bütün bağımsızlıklarını muhafaza eden UDF'in temel katılımcıları Cumhuriyetçi Parti (PR), Sosyal Demokratlar Merkezi (CDS) ve Radikal Parti'dir. Diğer yandan UDF Sosyal

Demokrat Parti'yi (PSD) Perspektifler ve Gerçekler Klüpleri ile UDF'in doğrudan üyelerini de bir araya toplamaktadır. Dolayısıyla bir partiler ve akımlar konfederasyonu; yoksa diğerlerinde olduğu gibi federe ve bir birlik partisi söz konusu değildir.

CUMHURİYETÇİ PARTİ (LE PARTI REPUBLICAINE 'PR')

1921 Mayıs 1977 tarihinde Haziran 1966 tarihinde Valéry Giscard d'Estaing tarafından kurulmuş ve «Cumhuriyetçi Parti ve Bağımsız Cumhuriyetçilere» dönüşen Bağımsız Cumhuriyetçiler Federasyonu'nun feshi üzerine kurulmuştur.

UDF'i oluşturanlar içinde en güçlüsüdür. 1974 yılında Cumhurbaşkanlığına Valéry Giscard d'Estaing'i taşıyan ancak bu zaferden büyük bir partiye dönüşmek için General de Gaulle ve Georges Pompiou'nun başkanlıkları altında Gaullist Akımların başkanın partisi olarak yaptıklarının aksine yararlanmasını bilmeyen, bir akımın mirasçısı olarak giscardizmin partisidir.

İdeolojik olarak PR, Bağımsızların Ulusal Merkezi (CNI) ve Antoine Pinay gibi politikacılar tarafından IV. Cumhuriyet Rejimi altında somutlaşan modernleştirilmiş liberalizm şeklini temsil eder. CNI küçük işletmelerden doğan kolonist ve kırsal Fransa'nın taşra soylularının bir partisi idi. PR dış dünyaya açık, endüstriyel, şehirleşmiş, modern bir Fransa'nın sosyal ve entellektüel bir elitini temsil ederek daha çok Parisli soyluların bir partisidir. İdeolojisi modern, liberal ve reformcu olmayı istemektedir. Kısacası endişe ve siyasal yumuşamanın ve merkezde en geniş konsensus arayışına ilişkin giscardiyenist stili bırakmıştır. Bunu yaparken RPR'e yaklaşmıştır.

SOSYAL DEMOKRATLAR MERKEZİ (*LE CENTRE DES DEMOKRATES SOCIAUX 'CDS'*)

23 Mayıs 1976 tarihinde Jean Lecanuet tarafından 1966'da kurulan Demokratlar Merkezi (*Centre démocrate*) ile İlerleme ve Demokrasi Merkezi'nin (*Centre Démocrate et Progrès*) yeniden birleşmesi üzerine kurulmuştur.

UDF'in ikinci büyük katılımcısı partidir. 1944 yılında Fransa'nın Liberal Hıristiyan Demokratlarının Fransız versiyonu olan Halkçı Cumhuriyet Akımının soy zinciri içinde CDS bundan böyle bir tür hıristiyan demokratların inancından uzaklaşmış olmanın somut örneğini oluşturmaktadır. CDS Robert Schuman'ın geleneğinde kesinlikle Avrupa taraftarı bir tarzda demokrat, ferdiyetçi ve toplulukcu, sosyal ve reformatör olmak istemektedir. Ayrıca bir sosyal demokrasi projesi, bir Avrupa ortak politikasının oluşturulması, dayanışma içinde ve sorumlu bir topluluğunun geliştirilmesinin hızlandırılmasını amaçlamaktadır.

RADİKAL PARTİ (*LE PARTI RADICAL*)

Eski Fransız partilerinden doğmuştur. Bunlar RadikalSosyalist ve Cumhuriyetçi Radikal Parti ve özellikle III. Cumhuriyet'in egemen partisidir ve bugün UDF'in gösterişsiz katılımcı partisidir. İdeolojik olarak 1972 yılında reform adı altında merkez sağla ittifak yapmak için uzun bir geleneği olan solun birleşmesi geleneği ile inkıtaya uğrayan muhafazakar radikalizmi temsil eder. Cumhuriyetçi laik ideale bağlı, Devlete ve büyüklere karşı küçüklerin değer kazanması, hürriyetin güvencesi gibi görülen özel mülkiyetin savunulması Radikal Parti'nin ayırdedici hatları olarak varolmaya devam etmektedir. Seçimlerde yenik düşmüş soldaki kardeş radikal akımlar ile paylaştığı ortak sorunu otonom bir güç olmak için yeterince siyasal kaynaklarının olmamasıdır.

DİĞER KATILIMCILAR

UDF'in diğer katılımcı partilerine gelince bunlar konfederasyonun içinde oldukça mütevazı bir ağırlığa sahiptirler.

1. Sosyal Demokrat Parti (*Le Parti socialdémocrate 'PSD'*): Komünist Partiyle birlik oluşturmaya karşı PS ile ilişkilerini koparan başkanlığını Senatör Max Lejeune'in yaptığı sosyalist soyluları bir araya

getirerek canlandırılmıştır. Ağırlığı bir araya gelmeyi sağlayan bazı şahısların ağırlığıyla sınırlıdır.

2. 1965 yılında Michel Poniatowski'nin inisiyatifiyle yeni bir kuşağın ve giscardisme için sempatanların toplânma yeri olarak hizmet gören kavşağı oluşturmak için kurulan Perspektif ve Gerçekler Klüpleri'dir.

3. UDF'e doğrudan katılması kabul edilenler ve 23 Mart 1978'den bu yana diğer katılımcılar tarafından dolaylı olarak katılımlarıyla oluşan ve 1980'den itibaren ulusal komiteyle ilişkisi olan üyelerdir. UDF içindeki parti kavgaları karşısındaki eleştiriler söz konusu edilmiştir. Doğrudan üyeliği canlandıranlar önceliği esasa başta gelen konulara vererek, parti fikrini aşarak ve UDF'in işlemini demokratikleştirip, basitleştirerek katılımında bulunanların aleyhine UDF'i güçlendirmeyi istemektedirler.

YAPILARIN GÜÇLENDİRİLMESİ

Otonom nitelikli partiler konfederasyonu olan UDF kendisini meydana getiren parti araçları ve küçük işlemlerin kapasitesi ve öneminin sınırlandırılmasına katkıda bulunmuş olmasına rağmen; ortak bir varsayım dayalı varlık gibi varolan bir takım zorluklara her zaman sahip olmuştur. Gaulist karşıt ittifakların örgütsel ve seçime ilişkin gücünü bir araya getirerek dengelemeyi amaçlayan varlık sebebi bununla birlikte, UDF'e bütün krizleri aşarak sürekliliğine imkân tanımıştır. Örneğin 1982 yılında UDF'in fikir babası olan Valéry Giscard d'Estaing'in Cumhurbaşkanı seçilememesine bağlı kriz ... vs. Farklı sebeplerden dolayı krizlerden kaynaklanan durum değişmeye başlamış gibi görünmektedir. Avrupa UDF'in farklı katılımcılarına ortak bir ideolojik cimento ve RPR'den UDF'i farklılaştıran bir aracı sunmaktadır. Buna karşılık sosyalistlerin popüler olmaması solun yeni bir açılım eğilimini azaltmaktadır. Kısacası UDF'in büyük bir bağlantısının şartları bir araya toplânmış olmaktadır. 30 Temmuz 1988 tarihinde Valéry Giscard d'Estaing'in UDF'in başkanlığına seçilmesi konfederasyonun güçlenmesinde etkili olmuştur. Ancak daha sonraki seçimlerdeki oy kaybı sebebiyle Valéry Giscard d'Estaing başkanlıktan kendi isteğiyle ayrılmıştır.

UDF'in kurala bağılı yapıları 1991 yılında katılımcıları karşısında otoritesi ve temsilinde daha fazla avantaj sağlamak için güçlendirilmiştir. Başlangıcından itibaren UDF'i oluşturan altı katılımcı yönetimin içinde temsilcilerin atanmasında ne üyelerin istekleri ne de gerçek siyasal ağırlıkları göz önüne alınmadan yönetimde eşit olarak temsil ediliyordu. 13 Haziran 1991 tarihinde kabul edilen yeni statü UDF'i demokratikleştirdi ve içindeki güçlerin dengesini yeniden kurdu. Böylece katılımcıların eşitlik üzere temsil edilmesi ilkesi terk edilmiş oldu⁸.

PROGRAM

UDF'in temel katılımcıları hiçbir şekilde parçası olduğu konfederasyondan bağımsız olarak sahip oldukları kendilerine özgü projelerinden vazgeçmemişlerdir.

CDS 1921 Ekim 1990 tarihinde SaintMolo ulusal konvensiyonu sırasında hristiyandemokrat fikrinin güncelliği üzerinde ısrar ederek kimliğini tekrar ön plâna çıkarmıştır. Aynı şekilde PR liberal bir programın güçlü hatlarının yayılmasına katkıda bulunmak anlamına gelen «Değişim için hazır olmak» düşüncesi grupları tarafından hazırlanan projesine sahip olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla UDF program üretmemektedir.

RPRUDF İTTİFAKI: FRANSA İÇİN BİRLİK (L'UNION POUR LA FRANCE 'UPF')

1988 seçimi ve daha sonrasında yasama organı seçimlerindeki başarısızlıkların sonrasında RPR ve UDF tek bir parti çatısı altında veya bu olmazsa örgütleri arasında kuvvetlendirilmiş bir ittifakla bir araya gelme sorusunu kendi kendilerine sormaya başladılar. Seçmenleri nezdinde yapılan bütün kamuoyu yoklamalarında birleşmeye ilişkin istemin ortaya konulması, yenilikçilerinde aynı anlamdaki baskısı gelecek başkanlık seçimlerinde sosyalist adaya karşı birinci turdan itibaren tek bir adayın rasyonel hale getirilmesi birliğe ve hatta UDF ile RPR'in birleşmesine tarafları itmektedir. Ancak tam tersine bir takım

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn. CHARLOT Jean: *Les partis politiques et le système des partis en France*, Ministère des Affaires Etrangères Direction de la Presse, de l'Information et de la Communication, Paris Novembre 1992, sh. 26-27.

unsurlarda birliğe karşı bir rol oynamaktadır. Bir yandan sosyalist açılım eğiliminde olan CDS'in merkezleriyle, aşırı sağ karşısında sahip olunulacak davranış sorununu farklı şekillerde vurgulayan muhalif oluşumlar arasında taktik ve ideolojik farklılıkları vardır. Merkeziler, bazı RPR veya UDF üyeleri JeanMarie Le Pen ve Milliyetçi Cephe'ye (*le Front national 'FN'*) karşı mücadelenin önceliklerin önceliği olduğunu ifade etmektedirler. Bundan dolayı 1989 Haziranında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerindeki yenilikçilerin yenilgisi ve 1990 tarihinde PS'nin Toulouse Kongresi'nde yeniden ileri sürdüğü solu bir araya toplama isteği 1988 seçimleri sonrasında FN ile bütün ittifaklara karşı Sosyalist Parti'nin olduğu gibi muhalif birliğin derinleşmeye başlayabilmesi için UDF ve RPR'in net bir tavır aldıkları gözlemlenmektedir. Bu durum bir anlamda 1962'den bu yana birlikte hükümet etmeye alışmış partilerden gaulliste ve giscardienler için; 1974'ten bu yana yasama organı seçimlerinde seçim çevrelerini paylaşmaya ve seçimin ikinci turunda birinin diğeri lehine seçimlerden çekilip, feragat etmeye alışmış olan merkezçiler için gayet doğaldır. Ancak gaulliste, giscardien ve merkezçiler ile yöneticilerin muhalif talepleriyle sırayla dile getirilen kendi yararlarına birliğin yeniden dengelenmesine ilişkin sürekli irade söz konusu durumu kırılğan bir noktaya getirmektedir.

18 Mart 1988 tarihinde Edouard Balladur (RPR) tarafında ileri sürülen mevcut partiler arasındaki bir konfederasyon fikri sonunda kabul ettirildi. Birliğin derinlemesine gelişmesi adım adım gerçekleştirilmiştir; ama tamamlanmış olma ile güvence altına alınmış olma noktaları şimdilik uzakta gibi görünmektedir.

1989 Mart sonlarındaki Jacques Chirac'ın bir önerisini izleyerek 27 Haziran 1989 tarihinde, muhalefet grupları arasında (RPRUDFUDC) Avrupa Parlamentosu seçimlerinde GiscardJuppé listesinin başarısıyla yaratılan atmosferde ulusal asamblenin kurulması başarılıydı. Bu grubun varlığı Millet Meclisinde muhaliflerin işlemlerinin en iyi bir şekilde koordinasyonuna imkân tanımıştır. Bu yöndeki örnekleri çoğaltmak mümkündür. Kısacası 1989'da başlatılan muhalefetin birleştirilmesinin derinleştirilmesine ilişkin akım güçlü veya zayıf yanlarıyla birlikte 1993 yılındaki yasama organı seçiminde ve 1995 tarihli başkanlık seçiminde tekrar ortaya çıkmıştır.

KARŞIT ÜÇ KÜÇÜK PARTİ
FRANSIZ KOMÜNİST PARTİSİ
(LE PARTI COMMUNISTE FRANÇAIS 'PCF')

• Aralık 1920'de SPIO'nun Tour şehrindeki kongresinde kurulmuştur. Uluslararası Komünizmin koyduğu 21 şartı çoğunluğunun kabulüyle SFIO 1921 Ocağında Komünist Parti'yi oluşturacak SFIC (Uluslararası Komünizmin Fransız Seksiyonu '*Section française de l'internationale communiste*) dönüşmüştür.

• Seçimlerdeki gücü:

• 1988 Başkanlık seçimlerinde PCS adayı André Lajoinie %6,8 oy almıştır.

• 1988 Yasama organları seçimlerinde ilk turda %11,3 oy ile 24 milletvekili ve ayrıca ortak listeden 1 milletvekili çıkarmıştır. Bu da Millet Meclisi'ndeki toplam milletvekili sayısının %4,3'ne karşı gelmektedir. Senato'da ise 15 senatörle toplam sandalye sayısının %4,7'ne sahip olmuştur.

• 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Herzog listesiyle %7,7 oy alarak 7 milletvekili çıkarmıştır ki; bu da Fransa'nın Avrupa Parlamentosu'ndaki sandalye sayısının %8,6 anlamına gelmektedir.

• 1989 Belediye seçimlerinde 9000'den fazla nüfusu olan yerleşim yerlerinde PCF'in yönetimindeki listeler %12,2'lik bir oy almışlardır. Nüfusunun 30000'in üzerindeki 217 yerleşim yerinin 47'de belediye başkanlığını almış olduğu %19,8'lik oyla gerçekleştirmiştir.

• 1992 Kantonal seçimlerde %9,5'lik oyla toplam temsilçi sayısının %5,2'ne tekabül eden 107 temsilçi çıkarmıştır. 99 Genel Meclis Başkanlığından 2'sini almayı başarmıştır.

• 1992 Yerel seçimlerinde %8'lik oyla toplam sandalye sayısının %6,6'sını oluşturan 122 Bölgesel temsilçiliği kazanmıştır.

FRANSIZ KOMÜNİST PARTİSİ'NİN ÇÖKÜŞÜ

1981'den bu yana PCF çöküş dönemini yaşamaktadır. IV. Cumhuriyet Rejimi altında %25'lik oy oranıyla seçim gücünde olduğu gibi örgütlenmesi ve üye sayısı bakımından birinci parti olduktan sonra,

General de Gaulle'ün iktidara dönüşü sırasında oy oranı %26'dan %19'a düşmüştür. Daha sonra 1958-1978 arasında %20'lik istikrarlı bir oy oranı olmuştur ve 1981 yılında sağla solun değişimli olarak iktidar olması sırasında hızlanan bir çöküş süreci içinde kendini bulmuştur. Şöyle ki, 1981 başkanlık ve yasama organları seçimlerinde %15-16'lık bir oy oranına sahiptir, 1986 yasama organı seçimlerinde bu oran %10'dan daha az ve nihayet 1988 başkanlık seçimlerindeki oy oranı %7'ye gerilemiştir. O tarihten bu yana seçimin doğası, niteliğine göre %7 ile 11'lik bir oran arasında gidip gelmektedir. Bu çöküş sadece başkanlık seçimlerine ilişkin örnekte olduğu gibi bir seçim tipiyle sınırlı olmayıp her tip başvuru konularında etkili olmuştur.

PCF yönetimi 1981 yılına kadar çöküşü inkar etmişler daha sonra ise bu durumun geçici olduğunu açıklamışlardır.

PCF'in çöküşü 1958-62 rejim değişikliği sonrası olmuştur. V. Cumhuriyet, Cumhurbaşkanı'nın genel oyla seçilmesi çöküşe katkıda bulunmuştur; ancak çöküşün temel sebepleri değildir. Bundan dolayı çöküş 1989-1990 yıllarında uluslararası komünizmin yıkılışı öncesidir. PCF'in çöküşü bu partinin uygulamalarına ve fikirlerine git gide daha kapalı olan bir toplumun içinde sosyalistlerin komünistler karşısında otomotizasyonu ile PS'nin yolu ve yenilenmesiyle aynı döneme rastlamaktadır.

Fransa'da komünizmin bu ikinci dereceye düşürülmesinde PCF'in yönetimini büyük bir sorumluluk taşımaktadır. 1968 ile 1977 yılları arasında Komünizmin modernleştirilmesini istiyormuş izlenimini verdikten sonra; 1977 yılından itibaren partiyi bölen ve çöküşünü bu bölünmeyle hızlandıran bir geriye dönüşe PCF girişmiştir. İtalyan Komünist Partisini taklit ederek PCF, Avrupa Komünizmi (*eurocommunisme*) olarak adlandırılan yani diğer solcu partilere doğru bir açılışın eşlik ettiği SSCB'ne karşı belli bir ölçüdeki bağımsızlığa doğru yönelmiş gibi görünmektedir. 1968 yılında PCF «Prag İlkbaharına» son vermek için Çekoslovakya'ya Rusya'nın müdahalesini kamuoyu önünde eleştirmiştir. Bilindiği gibi buna karşılık 1956 yılında benzer şartlar içinde Budapeşte'ye yapılan müdahaleyi desteklemişti. 1975 yılında akıl hastanelerinde ve kamplarda farklı görüşte olanlara Sovyetlerin yapmış olduğu baskıyı kınamıştır. 1976 yılında sosyalizme

doğru demokratik ve Fransız bir yol adına proleterya diktatöryası dogmasını reddetmiştir. Aynı zaman içinde 1962'den itibaren seçim anlaşmaları yoluyla solun birleşmesinin gerçekleştirilmesine katılmıştır ve Sosyalist Parti ve Solcu Radikallerle 1972 yılında hükümetin ortak bir programının altına imzasını koymuştur. 1977 Sonbaharı bir geri dönüşü ifade etmektedir. 1978 yasama organı seçimleri olasılığını düşünerek, solcu partiler arasında ortak hükümet programının yeniden görüşülmesini reddetmiştir. 1979 yılında SSCB'nin eleştirilmesine sosyalist ülkelerin bilançosunun toplam olarak dikkate alındığında global olarak pozitif olduğunu iddia ederek oldukça ciddi bir sınırlama getirmiştir. 1980 yılında Moskova'da Georges Marchais bizzat Sovyetlerin Afganistan'daki askeri müdahalesini onaylamıştır. Bundan dolayı bu partinin stratejisi karmaşa içindedir. Ağır bir dille PS'yi eleştirmekte ancak, sonuç olarak kendisine tahsis edilen yerlerin azaltılmış olmasına rağmen 1981'den 1984'e kadar Mauroy Hükümeti'ne katılmayı kabul etmiştir.

Mart 1977'de uygulanan baskıların içinde Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin Merkez Komitesi tarafından PCF'in yönetimi üzerinde ve 1974'den itibaren soldaki birliğin sosyalist karşıt ittifakin ancak daha iyi belirteceğinin dikkate alındığında; 1977'deki geriye dönüşün ani sebeplerini bulmak mümkündür. Daha derinlemesine bir tarzda PCF tarafından açığa vurulan intibak etmenin reddedilmesi, her şeyden önce partinin başında her ne pahasına olursa olsun iktidarda bulunmayı korumaya ilişkin yöneticilerinin iradesiyle açıklanır; 1968-1977 yılları arasındaki açıklık döneminde dahi PCF'in yöneticileri demokratik merkezizetçilik örtüsü altında ve devrimin öncülerinin bir işleminin emirleri adına, partinin sekreteri üzerindeki bütün yetkilerini vermeye imkân tanıyan leninist parti örgütlenmesine dokunmayı hiçbir zaman kabul etmemişlerdir. Alışıldığı üzere itirazlar partinin içindeki eğilimin örgütlenmesinin engellenmiş, ikinci dereceye düşürülmüş veya saf dışı bırakılmıştır ve antikomünist oyunu gerçekleştiriyor diye reddedilmiştir. Bununla birlikte PCF'in dönüşümünün eksikliğinin birinci sebebi daha derindir. Kadrolarının çoğunluğunun olduğu gibi partinin yöneticileri her zaman için Sovyet Komünistlerinden daha çok gelenekler bağlı olmuşlardır. PCF uzunca bir süre 1956 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20. Kongresi'nde Stalin'in suçlarına karşı

Kuruchev'in ilişkisi gerçeğini inkar etmeye kadar giden, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nden daha fazla stalinci olduğu bilinmektedir. PCF prestroikanın yönetimi altında komünist ülkelerin gelişimi ile tavrını sürdürmüştür. 1990 Ağustosundaki başarısız askeri darbe girişimi sırasında PCF'in siyasal bürosu askeri müdahaleyi ve müdahalecileri açık bir dille kınamadan çekinen bir açıklamayı yayınlamıştır. Bu bildiriye Mikhail Gorbachev'e yapılan uzun bir şikayet listesi de oluşturmuştur. 19 Aralık 1990 tarihinde SaintOuen'deki parti kongresine katılan 1019 PCF üyesi arasında yapılan kamuoyu yoklamasında büyük bir çoğunluğun Doğu Avrupa Komünizmi'nin yıkılmış olmasına rağmen, geçmişteki Sovyet Komünizmine bağlılık içinde davranma ve düşünmeye devam ettikleri görülmüştür.

Geleceğe ilişkin olarak Aralık 1990'da yapılan 27. Kongresi sırasında PCF'in bütün değişimlere rağmen, leninist parti örgütlenme şekline ve ideolojisine sadık kalacakları sonucu açıklanmıştır.

ULUSAL CEPHE (*LE FRONT NATIONAL 'FN'*)

Fransa'daki aşırı sağın tarihi, karşıdevrimci (*contrerévolution*) ve popülaristmilliyetçilik (*nationalepopuliste*) olarak adlandırılan iki kaynakla açıklığa kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Bu iki akım XX. yüzyılın aynı kuşağına sahip değildir. Özellikle son onbeş yıldan bu yana seçimler seviyesinde yüksek bir seviyede aşırı sağın ortaya çıktığı Avrupa'nın ülkelerinden biri de Fransa'dır. Fransa'daki aşırı sağın kökleri yukarıda sözü edilen iki eski geleneksel olguyla birlikte Cezayir Savaşı'nın acılı hatırasıyla siyasal tarihe kaydedilmiş olayların içinden ve cohabitation olarak adlandırılan uzun sürecin bilinen siyasal sisteminde arandığı bilinmektedir. Bu durum nihayet kültürel ve etnik farklılıkların üzerinde istenmesede vurgulanmanın yapılmasını kabul etmeyen devletçi ve cumhuriyetçi bir kültürde bulunduğu da söylenilmektedir. Ayrıca bu noktaya refah devleti kavramının bu ülkede yaşadığı krizi de eklemek mümkündür⁹.

⁹ PERRINEAU Pascal: «L'exception française» in *L'Extrême droite en Europe*, Pouvoir, N°87, 1998, sh. 35-42; SIRINELLI Jean-François: «L'extrême droite vient de loin» in *L'Extrême droite en Europe*, Pouvoir, N°87, 1998, sh. 5-19.

5 Eylül 1972 tarihinde ortak bir cephe içinde aşırı sağın faklı eğilimlerini birleştirmek için Yeni Düzen'in (*Ordre Nouveau*) inisiyatifiyle kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana JeanMarie Le Pen tarafından yönetilmektedir ve ulusal, halkçı ve sosyal bir sağ partisi olduklarını vurgulamaktadırlar. Temel görüşleri Avrupa dışından gelen göçmenlere karşı Fransızlara öncelik veren «Önce Fransızlar» (*Les Français d'abord*) sloganıyla belirtilebilir. Güvenliğe ve işsizliğe ilişkin sorunları göç olayına bağlamaktadır. Güvenlik için özellikle ölüm cezasının yeniden konulması ve polis ile adalet için artan bir bütçenin tahsis edilmesini ısrarlı bir şekilde savunmaktadır. İşsizliğe karşı işte önceliğin Fransızlara verilmesini öğütlemektedir. Ekonomi konusunda Fransız ve Avrupa tarım ürünlerini savunmak için daha az vergi, daha az bürokrasi olması gerektiğini ileri sürmektedir. Avrupa Birliği konusunda Schengen Antlaşması'nın tekrar görüşülmesini istemektedir. Maastricht Antlaşması'nın para birliğine egemenlik hakkını zedelediği ve Fransız ekonomisini Almanya'nın güdümüne sokacağı için karşı çıkmaktadır. Ayrıca otonom bir Avrupa savunması fikrine de karşıdır.

ÇEVRECİLER (*LES ECOLOGISTES*): «YEŞİLLER» (*LES VERTS*) VE

«ÇEVRECİ KUŞAĞI» (*GENERATION ECOLOGIE*)

YEŞİLLER

Çevreciler Konfederasyonu (*Confédération écologiste*) veya Çevreci Parti (*Parti écologiste*) olarak da adlandırılmaktadır. Ocak 1984'de Çevreci Akımların Birleştirilmesi Kongresinde (*Congrès d'unification des mouvements écologistes*) kurulmuştur. 1988 Başkanlık seçimlerinde partinin adayı Antoine Waechter %3,8 oy almıştır. Aynı yılki yasama organı seçimlerinde 577 seçim çevresinden ancak 60'nda seçime katılmış ve %0,4 oy almıştır. 1989 Avrupa Parlamentosu seçimlerine Antoine Waechter'in listesiyle katılmış; %10,6 oy oranıyla Avrupa Parlamentosu'nda Fransa'ya tanınmış olan sandalye sayısının %11'ne tekabül eden 9 milletvekili çıkarmıştır. 1989 yılı belediye başkanlığı seçimlerinde komünlerin tamamında birinci turda %1,5 oy almıştır. Yeşiller listesiyle seçime katıldığı 35000'den fazla nüfusun olduğu 175 yerleşim yerinde %8'lik oy oranıyla 600 belediye meclisi

üyeliği kazanmıştır. 1992 kantonal seçimlerinde %8 oy alarak bir temsilçilik kazanmıştır. Aynı yılki bölgesel seçimlerde %6,8 oy alarak 106 temsilçilik elde etmiştir ki; bu sayı ülke toplamındaki sandalye sayısının %6,1'ne eşit demektir. 26 Genel Meclis Başkanlığından ancak birini kazanmıştır.

YEŞİLLER DİĞERLERİ GİBİ OLMAYAN BİR PARTİDİR.

Çevrenin savunucusu sosyal akım açık bir şekilde Yeşiller Partisi'nin 1984 yılında kurulmasından önce mevcuttu. Bretagne'ın kuzey kıyısındaki «TorreyCanyon» petrol gemisinin batmasından sonra, 1967'den beri çevreyi korumayı amaçlayan derneklerin sayısı artmıştır. 1971 yılında Amerikan «*Friends of The Earth*» derneğini taklit eden Toprağın Dostları Vakfı (*Fondation des Amis de la Terre*) ve Çevre ve Doğanın Korunmasına İlişkin bir bakanlık (*Ministère de la protection de la nature et de l'environnement*), Cumhurbaşkanı Pompidou döneminde Jacques ChabanDelmas hükümeti sırasında kurulmasına tanık olunmaktadır. Yeşillerin ilk gösterileri aynı döneme denk düşmektedir. Ancak, 1974 başkanlık seçimlerinde Yeşillerin tarım bilimci ve üçüncü dünya taraftarı René Dumont ile seçim alanına kendilerini düşüncesizce atıp %1,1'lik oy almalarını ve 1984'te çevreci bir parti kurmayı kabul etmelerini beklemek gerekecektir.

İlk önceleri akım dernek niteliği göstermektedir, siyasal nitelikli bir akıma dönüşmesi zorunluluklar neticesinde olmuştur. Bu anlamda kurulan bu parti azar azar siyasal partiler normuna yaklaşıyor olsa da her zaman için diğer partiler gibi olmama özelliğini korumaktadır. Az çok otoriter oligarşiye dönüşen bütün büyük örgütlenme eğilimine karşı gerekli önlemleri iyice almak amacıyla Yeşiller ulusal merkezlerinin gücünü iyiden iyiye bölgesel örgütlerinin lehine sınırlamışlardır.

Böylece Yeşillerin ne başkanları ne de genel sekreterleri vardır. Lider tanımamaktadırlar. Görüşlerini açıklama hakkını, alınan kararların içeriği ve yerindeligi konusunda üçünün kabul etmesi şartıyla, teorik olarak eşit ikisi erkek ikisi kadın olmak üzere dört sözcüsü arasında paylaşmıştır. Eskiden her ulusal seçimde aday değiştirirken bu uygulamadan zaman içinde vazgeçmişlerdir. Yeşillerin seçilmiş temsilçilerine karşı da bir güvensizliği söz konusudur ve bundan

dolayıdır ki, Avrupa Parlamentosu'ndaki milletvekilleri görev sürelerinin yarısında yerlerini listede kendilerini izleyenlere bırakmak zorundadır.

Yeşiller diğer bütün değerlendirmelerden önce iç demokrasiye geçmişlerdir. Partideki makamlar her sene yenilenmektedir. İç seçimler oransal olarak tercihli oy sistemine göre gerçekleşmektedir. Ulusal ve yerel seçimler için parti adaylığı kadınerkek paritesi sunma zorunluluğunda olan belirgin ilkeler gereğince uzun bir basit desantralize sürece sebebiyet verir. Esas olarak Yeşiller metropoliten 22 idari bölgesel taksimata göre, bölgesel bazda örgütlenmiştir. Bölgelerarası Ulusal Konsey (*Conseil national interrégional*) yani Yeşillerin ulusal meclisi; 3/4'nü delegelerin, kalanların da ulusal meclisin otonom üyeleri tarafından seçildiği bölgesel meclislerin belirmesi şeklinde ifade edilebilir. On ile yirmi üyeden oluşan Yürütme Kurulu (*Collège exécutif*) Bölgelerarası Ulusal Konsey içinden seçilir. Bu makamların bütün kararları üyelerinin %60'nın nitelikli çoğunluğuyla alınır. Bütün bu temsil ve rızaya dayanan karar önlemlerine rağmen, akımın temel kuruluşları üzerinde merkezin otoritesi sınırlı olarak devam etmektedir. Yeşillerin statüleri çoğunluğun kararına saygıyı empoze etmektedir; ancak kararların uygulamaya konulmasında çekimser kalma hakkını, çoğunluğun kararına katılmayan üyelerine tanımaktadır. Aynı düşünce içinde Yeşiller iki türlü çoğunluk sisteminde (başkanlık, yasama organları, belediyeler ve kantonal seçimlerde) seçmenlerine ikinci tur için oy kullanma konusunda telkinde bulunmayı reddetmektedirler; zira birinci turda kendileri için kullanılan seçmenin oyları üzerinde mülkiyet haklarının olmadığını düşünmektedirler.

YEŞİLLER'İN EĞİLİMLERİ VE STRATEJİLERİ

Kasım 1986'da Waechter eğilimi Yeşillerin stratejisinde bir değişimi meydana getirmiştir. Didier Anger ve Yves Cochet özyönetimci, trockist aşırı solcularla ittifakı savunmaktaydı. Antoine Waechter tam aksine alternatif solcularla veya sosyalistlerle yapılacak olan her türlü ittifakı, Yeşillerin kendi siyasal kimliklerini koruma iddiasıyla reddetmiştir. Aşırı solun çöküşü, Sosyalist Parti'ye karşı artan hoşnutsuzluk uzun bir gelişme döneminden sonra, 1986 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ve kısmende 1992 bölgesel ve kantonal

seçimlerde yaşanan olumlu bir yol için Yeşillere bu taktik imkân tanınmıştır. Ancak solcu sosyalistlere karşı Yeşillerin bu otonomi iradesi 1990 yılında Brice Lalonde tarafından Çevreci Kuşağı'nın kurulmasıyla oluşan bir çatlama ile sonuçlanmıştır.

YEŞİLLER'İN İDEOLOJİLERİ VE PROGRAMLARI

Doğanın savunmasından hareket eden Yeşiller bütün kültürlerin varlığının tanınması hakkı, hayat kalitesinin bir çerçevesinin yeniden fethedilmesi iradesi, askeri ve sivil nükleer gücün reddi, gelişme üzerine kurulmuş bir barış stratejisi, silah satışlarını kabul etmeme gibi hayatın seçimi olarak özetlenen birbiriyle uyumlu bir siyasal ideolojiyi hazırlamışlardır. Aynı şekilde gelirin ve çalışma süresinin paylaşımı, bütün kuşakların dinlenilmesi, Üçüncü Dünya Ülkeleri halklarının kendi ülkelerinde çalışma ve yaşama imkânının güvence altına alınması iradesi olmasıyla belirtilen bir paylaşım felsefesi gibi ifade edilmiştir. Nihayet kimliklerine saygı gösterilmesi çerçevesinde bir Avrupa halkları ve bölgeleri ile bütün seçimler için oranlılık, halk inisiyatifi olarak referandum ve yabancıların yerel seçimlere katılması şeklinde açığa vurulan demokrasi tutkuları da vardır. Belirtilen bütün bu noktalar Yeşillerce farklı bir şekilde siyaset olarak sloganlaştırılıp dile getirilmiştir.

Bu ideoloji özellikle yeterli gelir düzeyinde olan ve üniversiteye kayıtlı gençleri etkileyip çekmektedir. Buna rağmen Yeşillerin seçimlerdeki çağrısı genellikle daha çok iktidardaki sosyalistlerin politikalarından hayal kırıklığına uğramış olan seçmenlerle Yeşillerin programlarında yer alan nükleer tehlikelere karşı dünyadaki çevrenin korunması, endüstriyel kirliliğe karşı savaş gibi konulara karşı hassas olan seçmenlere yönelik olmaktadır.

Mart 1993 yasama organları seçimleri için Yeşiller, Sosyalist Parti ile bir ittifak fikrini dışlamışlar ve YeşillerÇevreci Kuşak Birliği'nin bir adayı ile bütün seçim çevrelerinde seçimlere katılma yolunu seçmişlerdir. Bu anlaşma 14 Kasım 1992 tarihinde imzalanmıştır.

ÇEVRECI KUŞAĞI (*GENERATION ECOLOGIE*)

Çevre Bakanı Brice Lalond tarafından 1990 yılında kurulmuştur. 1991 yasama organı kısmi seçimlerinde Belford'da Yeşillerin %6 oyuna karşı %4,6; Eylül 1991 SaintNazarine'de ise Yeşillerin %9,4 oyuna karşı %6,6 oy almıştır. Yeşiller'in %8 oy aldığı 1992 kantonal seçimlerinde %2'lik oy oranıyla 1945 temsilçilik üzerinden 2 temsilçilik kazanmıştır. 1992 Bölgesel seçimlerinde Yeşiller %6,8'lik oyuna karşı %7,1 oy ile 106 temsilçilik elde etmişlerdir. Bu sayı toplam sandalye sayısının %6,1 anlamına gelmektedir. İki partisinde seçimlere katıldığı departmanlarda Çevreci Kuşağı %8 oy almasına karşılık Yeşiller %7 oy elde etmişlerdir.

Yeşillerin siyaset sahnesinde yer almasından yalnızca 15 ay sonra, 22 Mart 1992 bölgesel seçimleri sırasında Brice Lalond'un hizipçi akımı ekolojist polikanın temsilçiliğinde Yeşillerin tekeline son vermiştir. Bu ana kadar 1993 yasama organı seçimlerinde Antoine Waechter ve bu şahsın akımındaki «ne sağ ne de sol» olarak ifade edilen çoğunluk eğiliminin zayıflatılmasının bir aracı olma olasılığıyla Sosyalist Parti için bir katkı, yardımcı gücü olmayı ifade etmekteydi. Kullanılan oylardan %7'inden daha fazlasını alma ile yani potansiyel ekolojist seçmen kitlesinin yarısını elde ederek Çevreci Kuşak ve kurucusu bundan böyle bundan bir sonraki seçimin ilk turu, hatta ekolojist akımları zamanında birleştirmek için yasal seçim çevrelerinin bir paylaşımı perspektivi içinde, Yeşiller karşı olduğu kadar Sosyalist Partiye karşı da gerçek bir siyasal ağırlık noktası ve otonomiye sahiptir. Brice Lalond Çevreci Kuşağın yanında kurulan Sosyalist Parti veya merkez solun ve solun entellektüellerinin kadrosunda ve seçilenlerinin yakınlarında olanlar ile yeterince sorunu olmayacaktır. Brice Lalond'un Çevreci Kuşağı üzerindeki etkisi Antoine Waechter üzerinkinden daha fazla güvence altına alınmıştır. Bütün yeni seçimlerde tercihleri dikkate almak zorundadır. 1990 yılında yapılan bir kamuoyu yoklamasına göre; Çevreci Kuşağın seçmenlerinin %89 Sosyalist Parti'ye yakındır ve %78'i kendini solda görmektedir.

«Ekolojist Kuşağın Şartı» kuşkusuz Yeşillerin projesine benzemektedir. Farklılığı içerisinde ekolojist akımların müktesepelerini tanımıştır. Ancak sızlanmayan fakat tepki göstermede ve bir iktidarın kullanılmasını kabul ederek ellerini kirlenmesinde tereddüt etmeyen ekolojist sorumluların özelliğini benimser. Ekolojizm demokrasiden

uzaklaşmak veya elde tutulan anahtar bir toplumu empoze etmeyi seçmesine göre veya kurucu bir diyalog ya da sistematik bir red uygulanmasına göre farklı dengeleri kapsamaktadır. Böylece geriye dönüşte, herkesin kendi evinde aldatmayan toprağın bir ekolojizmi vardır. Geleceğin bir ekolojizmi, hümanist ilham demokrasinin kaynakları içinde bunları bırakır. Belirgin bir şekilde Çevreci Kuşak yerel seçimlerde göçmenler için oy kullanma hakkının istenmesinde, otoriter programın durdurulmasına bir darbe vurmada, on yıllık bir süre içinde nükleer enerjiden aşamalı olarak bırakmada ve Fransız nükleer vurucu gücünden vazgeçmede Yeşillerle aynı görüşü paylaşmamaktadır.

Çevreci Kuşak diğerlerine karşı açık olmayı istemektedir. Yeşillerin aksine, üyelerini bir başka siyasal oluşuma üye olmada serbest bırakarak, ikili bir aidiyeti kabul etmektedir. Fransız siyasal hayatını yeniden oluşturmak, sarsmak ve yoğunluğunu biraz azaltmak iradesine sahiptir.

KAYNAKÇA

AVRIL Pierre: **Essai sur les partis**, Paris 1986.

AVRIL Pierre et CONAC Gérard: **La Constitution de la République française, Textes et révisions**, Montchrestien, Paris 1996.

BARTHELEMY Joseph: «**La Constitution et le régime politique**» in **La vie juridique des peuples, III. France**, Librairie Delagrave, Paris 1933, sh. 137.

BARTHELEMY Joseph: **Le Gouvernement de la France**, Payot, Paris 1939.

BORELLA François: **Les partis politiques dans la France d'aujourd'hui**, 2ème édition, Editions du Seuil, Paris 1974.

BORELLA François: **Les partis politiques en Europe**, Editions du Seuil, Paris 1984.

CHARLOT Jean: **Les partis politiques et le système des partis en France**, Ministère des Affaires Etrangères Direction de la Presse, de l'Information et de la Communication, Paris Novembre 1992.

Code électoral, Annotation de jurisprudence et bibliographie par Bernard MALIGNER, 7ème édition, Dalloz, Paris 1995.

COLLIARD JeanClaude: «**Le système de partis ou la Constitution politique de la Vème République**», RDP, **Les 49 ans de la Cinquième République**, numéro spécial 1998, sh. 1611-1624.

COURTIER Paul: **La Quatrième République**, PUF, Que saisje?, n°1613, Paris 1975.

FAUVET Jacques: **La IVème République**, Fayard, Paris 1971.

LAVROFF DmitriGeorges: **Le système politique français la Vème République**, 2ème édition, Dalloz, Paris 1979.

PERRINEAU Pascal: «**L'exception française**» in **L'Extrême droite en Europe**, Pouvoir, N°87, 1998, sh. 35-42.

SIRINELLI JeanFrançois: «**L'extrême droite vient de loin**» in **L'Extrême droite en Europe**, Pouvoir, N°87, 1998, sh. 5-19.

SUR Serge: **Le système politique de la Vème République**, PUF, Que saisje?, N°1928, 3ème édition, Paris 1987.

